

Régi statisztikai adatok.

Données statistiques anciennes.

Résumé. Nous donnons ci-dessous le préambule d'une série d'articles où, en remontant aussi loin que le permet l'exactitude approximative des chiffres, on présentera, à grands traits, les données anciennes relatives aux différentes branches de statistique.

A statisztikai adatokból kiolvasható fejlődésnek, visszafejlődésnek, hullámmozgásnak avagy stagnációnak a távolabbi múlt adataira visszamenő kutatását a hivatalos és elsősorban gyakorlati célokat szolgáló statisztika meglehetősen elhanyagolja.

Ennek oka egyrészt az, hogy a törvényhozás, közigazgatás és a mindennapi magánszükséglet céljára rendszerint kielégítő tájékoztatást nyújtanak a rövidebb időre visszatekintő statisztikai összehasonlítások is. Másik ok a régi adatok hiánya vagy megbízhatatlansága.

Kétségtelen pedig, hogy a legújabb statisztikai adatok értéke, tanulságossága és érdekessége annál nagyobb, minél régebbi időre visszamenően tudjuk azokat a múlt megfelelő adataival összehasonlítani.

A jelen ismertetés bevezetése egy cikksorozatnak, amelynek keretében a statisztika különböző ágainak legfontosabb adatait fogjuk bemutatni, oly régi időre való visszapillantással, amint azt az adatok legalább megközelítő megbízhatósága engedi.

Adatainkat elsősorban az egyes államok hivatalos statisztikai anyagából merítjük. Minél messzebbre megyünk azonban vissza a múltba, a hiteles adatok hiánya annál érezhetőbb s magánforrások használata elkerülhetetlenné válik. Ezekkel szemben fokozott óvatosságra van szükség. Sok esetben több, különböző forrás összevetése és egyeztetése útján elfogadhatónak látszó adat nyomozható ki, másutt azonban a különböző források adatai annyira eltérőek, avagy a becslések annyira hozzávetőlegesek, hogy közlésükről le kell mondanunk. Az összefoglaló munkák (Nemzetek Szövetsége: *Annuaire Statistique International*, Nemzetközi Statisztikai Intézet: *Annuaire International de Statistique*, *Statistique Général de la France*, Larousse: *Annuaire Général*, *Annuaire du Bureau des Longitudes*, Hübner: *Geogr.-Statist. Tabellen*, Sundbärg: *Aperçus Statistiques Internationaux*, Hickmann: *Universal Atlas*, *Gothaisches Jahrbuch*,

Politisches Almanach, *Handwörterbuch der Staatswissenschaften*, *Encyclopaedia Britannica*, *Mulhall: The Progress of the World*, *The Statesman's Yearbook*, *Cholnoky: Földrajzi és statisztikai atlasz* stb.) adatait hasonló kritikával vesszük át.

Mithogy az államok területe az idők folyamán változott, némelyik adatnál kétség merülhet fel, hogy az minő területre vonatkozik. A fontosabb ily esetekben a területet, amelynek adatát közöljük, meg fogjuk jelölni, a területváltozásokra vonatkozó bizonyos mérvű történelmi ismereteket mindamellett az adatok teljes értékelnitudásához szükségesnek tartunk.

Az adatok mérlegelésénél nem szabad figyelmen kívül hagyni természetesen azt sem, hogy az adatgyűjtés és feldolgozás módszere az egyes államokban különböző lévén, az egymással szemben álló adatok — hogy úgy mondjuk — nem mindig homogének.

Lélekszám.

Population.

Elsőül a világ népességének régi adataival foglalkozunk.

Egyes államok, illetve földterületek lélekszámát még ma sem ismerjük pontosan s így a földkerekség népességéről a különböző forrásokban található számok inkább becslésszerű megállapítások.

Még inkább áll ez a múlt adataira nézve.

A világ népességére vonatkozó becslések csak a múlt évszázad eleje óta némileg elfogadhatók, a korábbiak túlmagasán állapítják meg a földkerekség lélekszámát.

Ma már kétségtelennek látszik, hogy 1800 táján a világ népessége 600—700 millió körül volt. Téveseknek kell tehát minősítenünk azokat a megállapításokat, amelyek szerint a világ népessége már e századforduló előtt jóval nagyobb lett volna. Így túlmagas *Riccioli* becslése, aki 1660-ban 1 milliárdra teszi a föld népességét, *Süssmilch* becslése, aki szerint 1742-ben 950 millió és 1 milliárd között volt a lélekszám. Még jobban túlbecsüli a világ lélekszámát *Voltaire*, aki 1753-ban 1,6 milliárd lelket tételez fel. Igen alacsony viszont *Volney* becslése: 1804-ben 437 millió lélek. A XIX. század legelőjéről való további becslések már összhangzóbbak

s az I. számú táblázatban közölt adatot megerősíteni látszanak.

E táblázatunkban a világ népességének 1800.,

1840., 1880., 1910. évi és jelenlegi lélekszámadatait mutatjuk be, a fontosabb államok és világrészek szerint részletezve.

I. A világ népességének alakulása.

Formation de la population du monde.

Ország, világrész <i>Pays, parties du monde</i>	É v — A n n é e				
	<i>A u t o u r d e</i>		1880	1910	Legújabb adat ²⁾ <i>Donné. la plus récente²⁾</i>
	1800	1840.			
k ö r ü l					
millioban — en millions					
Ausztria) — <i>Autriche¹⁾</i>	13·3	17·3	22·1	28·6	6·6
Belgium ¹⁾ — <i>Belgique¹⁾</i>	3·0	4·1	5·5	7·4	7·8
Dánia ¹⁾ — <i>Danemark¹⁾</i>	0·9	1·3	2·0	2·8	3·4
Franciaország — <i>France</i>	26·9	33·4	37·5	39·2	40·7
Görögország — <i>Grèce</i>	1·0	1·3	2·0	2·6	6·8
Magyarország) — <i>Hongrie¹⁾</i>	10·0	12·8	15·7	20·9	8·5
Nagy Britannia és Írország — <i>Grande-Bretagne et Irlande</i>	16·4	26·8	35·0	45·2	47·0
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	2·2	2·9	4·1	5·9	7·5
Németország ¹⁾ — <i>Allemagne¹⁾</i>	24·5	32·8	45·3	65·0	63·2
Norvégia — <i>Norvège</i>	0·9	1·2	1·9	2·4	2·7
Olaszország ¹⁾ — <i>Italie¹⁾</i>	18·1	22·3	28·2	34·7	40·5
Európai Oroszország ³⁾ — <i>Russie d'Europe³⁾</i>	38·0	55·6	86·2	130·8	81·9
Portugália — <i>Portugal</i>	2·9	3·4	4·3	6·0	6·0
Spanyolország — <i>Espagne</i>	11·5	13·7	16·8	20·0	21·3
Svájc — <i>Suisse</i>	1·8	2·2	2·8	3·8	3·9
Svédország — <i>Suède</i>	2·3	3·1	4·6	5·5	6·1
Európa — <i>Europe</i>	187·4	251·0	334·4	447·5	474·7
Amerikai Egyesült Államok — <i>Etats-Unis d'Amé- rique</i>	5·3	17·1	50·2	92·0	117·1
Amerika — <i>Amérique</i>	⁵⁾ 21·0	50·0	⁴⁾ 112·0	180·4	228·0
Ázsia — <i>Asie</i>	380·0	620·0	⁴⁾ 822·0	858·5	1.033·4
Afrika — <i>Afrique</i>	76·0	90·0	108·5	126·9	142·0
Ausztrália — <i>Australie</i>	2·0	4·0	⁴⁾ 5·0	6·9	9·0
Összesen — <i>Total</i>	666·4	1.015·0	1.381·9	1.620·2	1.887·1

¹⁾ 1800–1910: az 1914. évi terület adata. — *Pour 1800–1910, chiffres pour le territoire de 1914.*

²⁾ A jelenlegi terület adata. — *Chiffres pour le territoire actuel.*

³⁾ A kaukázusi államok nélkül. — *Non compris les Etats de Caucase.*

⁴⁾ 1886.

⁵⁾ Sundbärg szerint 35·0. — *D'après Sundbärg, 35·0.*

Az 1800-tól 1910-ig terjedő adatok eléggé egységesek, a lényegesebb területváltozást szenvedett országoknál azonos területre — a világháború kitörése előtti időpontbeli területre — vonatkoznak. A táblázat utolsó rovatának adatai már a jelenlegi területre vonatkoznak, a világháború után megnagyobbodott vagy megkisebbedett országoknál a multtal való összevetésre népszaporodási szempontból nem alkalmasak.

Adataink szerint a világ népessége a mult évszázad eleje óta csaknem megháromszorozódott. A világrészek közül az ötnegyedszázad alatt feltűnő a népnövekedés Ausztráliában s különösen Amerikában, amelynek népessége megtízszereződött. Magában az Egyesült Államokban a nagyarányú bevándorlások folytán a népesség száma több, mint

húszszorosra (1) emelkedett. Afrika és Ázsia népességi adatai kevésbé megbízhatók; különösen a mult évszázadra vonatkozóan közölnek a különböző források egymástól eltérő adatokat.

Ázsia népessége ma meghaladja az egymilliárd lelket, tehát a világ népességének (1·89 milliárd) több, mint a fele él a világrészben.

Európáról 1700-as becslésünk is van, ekkor 130 millióra tették népességét. Jellemző, hogy száz év múlva, 1800-ban, még csak 187 millió, ma pedig már 475 millió a legkultúraltabb világrész népessége.

Megfigyelhető, hogy Európa keleti államainak népszáma nagyobb mértékben növekedett, mint a nyugati államoké. Különösen erős tempóban nőtt a lélekszám a mult évszázad második felétől kezdve.

II. Népsűrűség.

Densité de la population.

Ország, világrész <i>Pays, parties du monde</i>	1800 körüli <i>Autour de 1800</i>	Jelenlegi <i>A présent</i>	A növekedés indexe <i>Indice de l'accroissement, 1800 = 1</i>
	Lélekszám <i>1 km²-re — population par km²</i>		
Belgium — <i>Belgique</i>	101·7	256·6	2·52
Dánia — <i>Danemark</i>	20·9	79·1	3·78
Franciaország — <i>France</i>	50·2	73·9	1·47
Magyarország — <i>Hongrie</i>	30·7	91·4	2·98
Nagy-Britannia és Írország — <i>Gr.-Bretagne et Irlande</i>	52·4	150·2	2·87
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	64·3	219·3	3·41
Németország — <i>Allemagne</i>	45·3	134·8	2·98
Norvégia — <i>Norvège</i>	2·8	8·3	2·96
Portugália — <i>Portugal</i>	34·5	65·7	1·90
Spanyolország — <i>Espagne</i>	23·1	65·3	2·83
Svájc — <i>Suisse</i>	43·6	94·4	2·17
Svédország — <i>Suède</i>	5·2	13·6	2·62
Európa — <i>Europe</i>	16·7	42·3	2·53
Amerikai Egyesült Államok — <i>Etats-Unis d'Amérique</i>	0·7	14·9	21·29
Amerika — <i>Amérique</i>	0·5	5·3	10·60
Ázsia — <i>Asie</i>	8·7	23·5	2·70
Afrika — <i>Afrique</i>	2·5	4·7	1·88
Ausztrália — <i>Australie</i>	0·2	0·8	4·00
Együtt — <i>Total</i>	4·8	13·6	2·83

Népsűrűség.

Densité de la population.

Az egyes világrészek és országok népsűrűségi adatai még szemléltetőbben mutatják, hogy a különböző területek népesültségének igen eltérő volta mellett az azonos területek sűrűségi számai is a legeltérőbb mértékben változtak meg az idők folyamán. A népsűrűségi számoknak az utolsó 5 negyedszázad alatti megnövekedését II. számú táblázatunk szemlélteti.

Adataink szerint a világ népsűrűsége 1800 körül 4·8 volt, jelenleg 13·6. Az átlagos népsűrűséget úgy a múlt évszázad elején, mint jelenleg csak *Európa* és *Ázsia* haladta meg. Az országok szerinti részletezésben a nagyobb területváltozást szenvedett országok közül többet elhagytunk. *Magyarország* népsűrűségi adatahoz is meg kell jegyeznünk, a következőket. Táblázatunkban az ország népsűrűsége a múlt évszázad eleji területen 30·7, a jelenlegi területen 91·4. A népsűrűség e szerint a világ-átlagot valamivel meghaladó mértékben növekedett, megháromszorozódott volna. A valóságban a népsűrűség emelkedése jóval kisebb, minthogy a háború előtti országterületen az 1910. évi népszámlálás csak 64·6 (birodalom 64·2) népsűrűséget tüntet fel.

E. D. dr.

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.

A Bizottság ügyviteli szabályzatának módosítása és a Bizottság újjáalakítása.

Modification du règlement d'affaires et réorganisation de la Commission.

Az 1925. év elején életbeléptetett új vámtarifa árucsoportosításának megváltoztatása indokoltá tette a Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság eddigi szakosztálybeosztásának módosítását. A kereskedelmi miniszter úr 223/1928. K. M. Eln. számú rendeletével a Bizottság ügyviteli szabályzatának 11. §-át ehhez képest a következőképen módosította.

Az értékmegállapító bizottság szakosztályai a következők:

- I. Állatok, állati termékek.
- II. Gyarmataruk, gyümölcs, dohány.
- III. Gabona, hüvelyesek, magvak.
- IV. Italok, eledel.
- V. Fa, szén, faárak.
- VI. Ásványok, érc, kőárak.
- VII. Vegyszeti segédanyagok.
- VIII. Zsiradékok, olajok.
- IX. Gyógy- és illatszerek, vegyszeti áruk.
- X. Cserzőanyagok, bőrök, bőrárak, kacsuk és kacsukárak, szörmék.

- XI. Papiros és papirosárak, irodalmi és műtárgyak.
- XII. Fehérmű, kalapok, toll, kefekötő- és kosárfonóárak.
- XIII. Pamut és pamutárak.
- XIV. Len, kender, juta és ezekből való áruk.
- XV. Gyapjú, gyapjú- és félgyapjúárak, ruházat, rongy.
- XVI. Selyem, selyem- és félselyemárak, kötőszövet- és kötöttárak.
- XVII. Üveg és üvegárak.
- XVIII. Vas- és vasfélgártmányok.
- XIX. Vasárak.
- XX. Nem nemes fémek és ezekből való áruk.
- XXI. Gépek és készülékek.
- XXII. Elektrotechnikai cikkek és járóművek.
- XXIII. Mű- és hangszerek, apróárak, nemes fémek.

A bizottság 6 évben megszabott működési időszaka az 1927. év végén lejárt, ennélfogva annak újjáalakítása vált szükségessé. A bizottságnak hi-